

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 6, NO 11, STIP, 2021

ГОД. VI, БР. 11
ШТИП, 2021

VOL. VI, NO 11
STIP, 2021

ПАЛИМПСЕСТ

**Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања**

PALIMPSEST

**International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research**

**Год. 6, Бр. 11
Штип, 2021**

**Vol. 6, No 11
Stip, 2021**

**PALMK, VOL 6, NO 11, STIP, 2021
DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM21116>**

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, N. Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, N. Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moskow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. факс 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenovski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

- 11 СЕЌАВАЊЕ: проф. д-р Виолета Димова,**
прв декан на Филолошкиот факултет во Штип
IN MEMORIAM: prof. Violeta Dimova,
the first Dean of the Faculty of Philology in Stip
- 29 ПРЕДГОВОР (ОД „ПАЛИМПСЕСТ“ БР. 1)**
Проф. д-р Виолета Димова, прв декан на Филолошкиот факултет во Штип
FOREWORD (FROM “PALIMPSEST” NO 1)
Prof. Violeta Dimova, the first Dean of the Faculty of Philology in Stip
- ЈАЗИК / LANGUAGE**
- 33 Виолета Јанушева**
СЕМАНТИЧКИ ФОРМУЛИ ЗА ИЗРАЗУВАЊЕ НА ЛОГИЧКИТЕ ПЕРСОНАЛНИ
ПЕРИФРАЗИ ВО МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК
Violeta Janusheva
SEMANTIC FORMULAS FOR EXPRESSING LOGICAL PERSONAL PERIPHRASES
IN THE MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE
- 47 Öztürk Emiroğlu**
YENİ LİSAN VE ÖMER SEYFETTİN
Öztürk Emiroğlu
CONTEMPORARY LANGUAGE AND ÖMER SEYFETTİN
- 59 Federica Ambroso**
JEUX DE MOTS ET EN JEUX DE LA TRADUCTION: *ΜΟΙΡΑΙΟΙ ΑΝΤΙΚΑΤΟΠΤΡΙΣΜΟΙ*
DE PETROS MARTINIDIS EN FRANÇAIS ET EN ITALIEN
Federica Ambroso
PUNS AND TRANSLATION CHALLENGES: *ΜΟΙΡΑΙΟΙ ΑΝΤΙΚΑΤΟΠΤΡΙΣΜΟΙ* BY
PETROS MARTINIDIS IN FRENCH AND IN ITALIAN
- 73 Емилија Тасева, Билјана Ивановска**
МЕТАФОРИЧНИ КОНЦЕПТИ КАЈ СОМАТИЗМИТЕ ВО ГЕРМАНСКАТА И ВО
МАКЕДОНСКАТА ФРАЗЕОЛОГИЈА
Emilija Taseva, Biljana Ivanovska
METAPHORICAL CONCEPTS OF SOMATIC EXPRESSIONS IN GERMAN AND
MACEDONIAN PHRASEOLOGY
- 85 Марија Гркова**
МНОЖИНСКИТЕ ФОРМИ НА ИМЕНКИТЕ ОД МАШКИ РОД ВО
МАКЕДОНСКИОТ И ВО СРПСКИОТ ЈАЗИК
Marija Grkova
THE MASCULINE NOUNS IN MACEDONIAN AND SERBIAN LANGUAGE

- 95 Лилјана Макаријоска**
 ЈАЗИЧНИОТ ИЗРАЗ НА ПЕТРЕ БИЦЕВСКИ
Liljana Makarijoska
 LINGUISTIC EXPRESSION OF PETRE BICEVSKI
- 109 Марија Карадаковска**
 ТЕОРИИ ЗА ЗАЕМАЊЕТО, ВИДОВИ ЗАЕМКА И
 АДАПТАЦИЈА НА ЗАЕМКИТЕ
Marija Karadakovska
 THEORIES OF BORROWING, LOANWORD TYPOLOGY
 AND LOANWORD ADAPTATION
- КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE**
- 125 Dijana Tica, Emir Muhić, Željka Babić**
 PRESENTATION OF PANDEMICS IN LITERATURE
- 135 Mariantonio Tramite**
 CELL-PHONE NOVELS: UN PUNTO DI VISTA LINGUISTICO-LETTERARIO
 (E SOCIO-CULTURALE) DIETRO IL FENOMENO DEI ROMANZI SU
 CELLULARE IN ITALIA
Mariantonia Tramite
 CELL-PHONE NOVELS: A LINGUISTIC AND LITERARY
 (AND SOCIO-CULTURAL) POINT OF VIEW BEHIND THE
 PHENOMENON OF MOBILE NOVELS IN ITALY
- 147 Бобан Перески, Ранко Младеноски**
 МЕТАФОРАТА ВО РОМАНОТ „ЌЕРКАТА НА МАТЕМАТИЧАРОТ“
 ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Boban Pereski, Ranko Mladenoski
 THE METAPHOR IN THE NOVEL “THE MATHEMATICIAN’S DAUGHTER”
 BY VENKO ANDONOVSKI
- 161 Нина Анастасова-Шкрињариќ**
 МИТОЛОГИЗАЦИЈА НА АСТРОФЕНОМЕНИТЕ
 (АРХЕОАСТРОНОМСКИ И ЕТНОАСТРОНОМСКИ ДЕКОДИРАЊА
 НА СЛОВЕНСКИ МИТОВИ ВРЗ ГРАЃА ОД ЗАПИСИТЕ НА СЕРПЕНКОВ)
Nina Anastasova-Shkrinjarik
 MYTHOLOGISATION OF ASTROPHENOMENA (ARCHAEOASTRONOMIC
 AND ETHNO-ASTRONOMICAL DECODING OF SLAVIC MYTHS IN
 SERPENKOV’S FOLKLORE MATERIAL)
- 171 Ана Витанова-Рингачева**
 БАЛКАНСКИТЕ ВОЈНИ И ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА КАКО МОТИВИ ВО
 НАРОДНИТЕ ПЕСНИ ОД СТРУМИЦА И СТРУМИЧКО
Ana Vitanova-Ringaceva
 THE BALKAN WARS AND THE FIRST WORLD WAR AS MOTIFS IN THE FOLK
 SONGS FROM STRUMICA AND STRUMICA REGION

- 183 Славчо Ковилоски**
РАСКАЖУВАЧКОТО ПЕРО НА МАРИЈА ЗРНЕВА
Slavcho Koviloski
MARIJA ZRNEVA'S STORYTELLING PEN
- 191 Иван Антоновски**
МИНИ-ЕСЕЈОТ КАКО ФОРМА ВО ЕСЕИСТИЧКИОТ ОПУС
НА ГОРАН СТЕФАНОВСКИ
Ivan Antonovski
MINI-ESSAY AS A FORM IN GORAN STEFANOVSKI'S ESSAYISTIC WORKS
- КУЛТУРА / CULTURE**
- 203 Жарко Миленич**
ПЕРЕВОД С ЯЗЫКА ЛИТЕРАТУРЫ НА ЯЗЫК ФИЛЬМА
НА ПРИМЕРЕ «СТАЛКЕРА» АНДРЕЯ ТАРКОВСКОГО
Zarko Milenic
TRANSLATION FROM THE LANGUAGE OF THE LITERATURE
TO THE LANGUAGE OF THE FILM ON THE EXAMPLE
OF "STALKER" BY ANDREY TARKOVSKY
- 211 Sunčana Tuksar, Mauro Dujmović**
"THE ACCIDENTAL TOURIST" IN THE CONTEXT OF ZOOMED-IN
IMAGES IN THE MULTIMODAL INTERPERSONAL VIDEO COMMUNICATION
- 227 Екатерина Намичева, Петар Намичев**
КУЛТУРНА ОДРЖЛИВОСТ И АРХИТЕКТОНСКО НАСЛЕДСТВО
Ekaterina Namicheva, Petar Namichev
CULTURAL SUSTAINABILITY AND ARCHITECTURAL HERITAGE
- 241 Mariya Leontik**
KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NDE TÜRKOLJİ
ÇALIŞMALARININ GERÇEKLEŞTİRİLDİĞİ KURUMLAR
Marija Leontik
TURKOLOGICAL RESEARCH IN THE INSTITUTIONS OF THE
REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA
- 251 Rabia Ruşid**
DOĞU MAKEDONYA'DA BULUNAN DELİKLİ TAŞ ETRAFINDAKİ
İNANIŞ VE UYGULAMALAR
Rabia Ruşid
BELIEFS AND RITUALS IN THE KAMNIK CANYON IN EASTERN MACEDONIA
- МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY**
- 261 Milena Sazdovska-Pigulovska**
ORGANIZATION OF ONLINE LANGUAGE AND TRANSLATION TEACHING AND
EXAMINATION IN TIMES OF COVID-19

- 273 François Schmitt**
QUELLES APPROCHES DIDACTIQUES POUR LA
COMPOSANTE SOCIOCULTURELLE DU FRANÇAIS LANGUE ÉTRANGÈRE ?
François Schmitt
WHAT DIDACTIC APPROACHES FOR THE SOCIOCULTURAL
CONTENT TO TEACHING FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE?

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 287 Билјана Ивановска**
ОСВРТ КОН КНИГАТА „ПРАГМАТИКА: ЈАЗИК И КОМУНИКАЦИЈА“
Biljana Ivanovska
REVIEW OF THE BOOK “PRAGMATICS: LANGUAGE AND COMMUNICATION”

- 291 Ранко Младеноски, Бобан Перески**
ЛАБИРИНТ ОД КНИЖЕВНА ФИКЦИЈА И ЖИВОТНА СТВАРНОСТ
Ranko Mladenoski, Boban Pereski
A LABYRINTH OF LITERARY FICTION AND LIFE REALITY

- 299 Марина Мијаковска**
„КОМПЈУТЕРСКА ПОЕЗИЈА“ ВО ЕРАТА НА МАС-МЕДИУМИТЕ
Marina Mijakovska
“COMPUTER POETRY” IN THE MASS MEDIA ERA

ДОДАТОК / APPENDIX

- 307 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ**
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

DOĞU MAKEDONYA'DA BULUNAN DELİKLİ TAŞ ETRAFINDAKİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR

Rabia Ruşid

Yunus Emre Enstitüsü, Ştip
rabia-rusid@hotmail.com

Özet: Çok geniş bir yelpazeye uzanan halk inanışları birçok ritüeli kapsamaktadır. Bu çalışmada Makedonya'nın sınırları içinde, özeldde Doğu'da yaşayan Yörük inanışlarından Delikli Taş ve orada yapılan uygulamalardan bahsedilmiştir. Araştırmalarımız esnasında Doğu Makedonya Yörük kültürünün inanış ve uygulamalarına dair günyüzüne çıkmayı bekleyen birçok ritüel olduğu fark edilmiştir.

Bu çalışmada da İştîp bölgesi Kurfalı köyüne iki saat, Gaber köyüne ise bir saat yürüyüş mesafesinde olan bir dereyi ve bu dereye yapılan bazı inanışları ele alındı. İnsanoğlu yaratılışı gereği üstün bir kudrete inanma, dayanma ve ona ibadet etme ihtiyacını hissetmektedir. Bu inanış kapsamında kulun kimi zaman kendisini Allah'a manen yaklaştırmak için kimi zaman da bir adağı gerçekleştirmek veya duasına nail olmak için kurbanlar sunduğunu görmekteyiz. İnsanoğlu aciz bir varlıktır, atalarının yolunda yürümek için de gördüklerini ve duyduklarını, doğru olduğuna inandıklarını yaptığı uygulamalarla kanıtlamaktadır. Bu bağlamda kurban ritüeli de farklı milletlerde farklı çeşitliliklerle karşımıza çıkmaktadır.

Adak adayanların adaklarının gerçekleştiği durumunda Deliktaş'a gelip kurban sunan insanların burada gerçekleştirdikleri adet ve uygulamalardan bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Yörükler, halk inanışları, Deliktaş, Doğu Makedonya, ritüel.*

1. Giriş

Tüm milletleri birbirine bağlayan, milli hislerin gelişmesini ve farklı toplulukların bir arada tutunmalarını sağlayan belli dini ve kültürel inanışlar, özel günler ve birtakım değerler bulunmaktadır. Türk toplumunu da bir arada tutan belli değerler, halk inanışları ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan birtakım uygulamalar söz konusudur. Tarihin hemen her devrinde Türk yaşam alanları birçok inanışa sahne olmuş ve bu inanışlar beraberinde pek çok uygulamayı getirmiştir. Bu kültürel değerler, Türk mirasının temelini oluşturan en önemli hazine sayılmış ve halen de sayılmaktadır. Halk inanışları herhangi bir milletin kimliğini belirlerken başvurulan önemli bir unsurdur. Çeşitli dinlere mensup olarak yaşayan milyonlarca Türkü, bu halk inanışları birbirine bağlar (Erol, 2012, s. 163).

Halk inanışları halk ve inanış kelimelerinden meydana gelir. Kapsamı çok geniş olan halk inanışları batıl inanış, boş inanış şeklinde tanımlanan inanışlardan din kaynaklı inanışlar ve uygulamalara kadar geniş bir alanı kapsar (Arık ve Eroğlu, 2017, s. 21).

Geçmişten günümüze insan topluluklarını ifade etmek için çeşitli kavramlar kullanılmıştır. Tarihte insan topluluklarının farklı kesimleri arasında avam-havas, seçkinler ve diğerleri gibi ayrımlar yapılmıştır. Bu ayrımlarda halk kavramı genellikle toplumun alt kesimlerini ifade etmiş, medeniyetle ilgisi zayıf veya hiç olmayan toplulukları karşılamıştır. Ancak günümüzde halk kavramı; ortak bir coğrafyayı paylaşan ortak bir öge, belirli adet ve geleneklerle birbirine bağlı insan topluluğunu ifade etmektedir. İnanış ise en geniş anlamıyla bir şeye gönülden bağlanma, güvenme, itimat etme, doğruluğunu kabul etme demektir (Arık ve Eroğlu, 2017, s. 21).

Halk inanış ve uygulamaları din, bilim ve insan açısından çok farklı nitelikte olabilir. Türkiye’de halk arasında beliren 200’e yakın inanışı temel alarak yazdığı “Dini Folklor veya Dini Manevi Halk İnançlarının Çeşit ve Mahiyeti Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makalede Hikmet Tanyu, halk inanışlarını sekiz kategoriye ayırmıştır. Bunlar:

- a) Hiçbir zararı olmayan inanışlar. (Az sonra ele alacağımız Yörük inanışı bu yöndedir.)
- b) Manevi telkinle ümit ve teselli vererek faydalı olabilecek, hayatı anlamlandıran, çeşitlendiren, güzelleştiren inanışlar.
- c) Ne zararı ne de faydası olmayan inanışlar.
- ç) İslamî temelle çatışmayan, ona aykırı olmayan inanışlar.
- d) İslamî temelle uzlaşan, kaynaşan inanışlar.
- e) İslamî esaslara aykırı düşen inanışlar.
- f) İlimle, ilmi verenlerle çatışmayan inanışlar.
- g) İlimi temellere aykırı olan inanışlar (Tanyu, 1976, s. 123-142).

2. Halk İnanışlarında Kutsiyet Atfedilen Yerler

2.1. Kutsal Mekân

Kutsal varlık, kendisini insanlara mekân boyutları içinde açıklar. İnsan ise onu duyu organlarıyla hisseder. İnsanlar, dinî olayların meydana geldiği yere, çevreye, mekâna bağlanır ve dini tecrübe etmeye çalışır. Bu bağlamda, kutsal mekân kutsalla karşılaşma yeridir. Bu mekânlar bir ibadet yeri, bir mezar, mezarlık ya da istisnai bir doğa olayının yaşandığı yer, ağaç, taş, kaya, su, dağ, mağara, tepe gibi bazı nesne ve mekânlar olabilir (Arık ve Eroğlu, 2017, s. 70). Örneğin Makedonya Yörükleri Hidrellez gününde Sivritepe denilen yerdeki yüksekçe bir kayayı ziyaret edip, dibinden taş toplarlar. Bu kaya bir nevi dilek taşıdır ve özel günlerde mutlaka ziyaret edilir. Aynı şekilde Karasınan köyündeki Babu Taşı da aynı işlevi görmektedir. Mayadağ arazisi içinde kutsal kabul edilen diğer bir büyük kaya ise Hacatlar Taşı’dır. Bu taş, bir tepe üzerinde olup, buraya da “Hacatlar Tepesi” denir. Bu tepe de zaman zaman ziyaret edilmekte, mumlar dikilip, dilekler dilenmektedir (Erol Çalışkan, 2015, s. 388).

2.2. Taş ve Kaya

Taş, tabiatta sarsılmazlığın ve gücün bir ifadesi biçiminde düşünülmektedir. İnsanlar taşa sadece görünümünden dolayı değil onda kutsal bir gücün bulunmasından dolayı saygı göstermektedir (Sarıkcıoğlu, 2002, s. 15). Taşın kutsallık kazanması onda kutsalın keşfiyle, kutsalın ifşasıyla ve tezahürüyle mümkün olabilmektedir. Taş, dinî bir fenomen olarak insanlara güç veren, bereket sembolü, tedavi amaçlı kullanılan nesne, Tanrı'nın öfkesi, insanları cezalandırma biçimi şeklinde temsil edilir.

Tarihin en erken dönemlerinden itibaren insanlar taş parçasına, bazı durumlarda da kaya parçasına doğal yapısından farklı olarak dinsel bir saygı göstermiş ve onun bir şeyi temsil ettiğine inanmıştır. Taşın ya da kaya parçasının kutsal oluşu kendi varlığından değil apayrı bir şeye ya da bir olaya bağlanmıştır. Bu çerçevede insanlar taş ve kaya gibi nesnelere ruhsal eylemlerin araçları, ölümlerini ve kendilerini kurtarmaya yönelik enerji merkezleri olarak kullanmışlardır (Eliade, 1976, s. 216). Nihayetinde taşa saygı, tabiattaki somut haline değil, ondan canlanan ruha ve onu kutsayan simgeye yöneliktir. Esasında taş ya da kaya temsil ettikleri ruhsal güç sayesinde kutsal sayılmışlardır (Eliade, 1976, s. 220).

Taşlar ve kayalar, kutsalın açığa çıkmasıyla dinsel ayinlerin merkezini oluşturmaktadır. Bu ayinler insanlar aracılığıyla bazı özel ritüellerin yapılmasıyla icra edilmektedir. Hastalıkların şifası, çocuk sahibi olabilme ve ürünlerine bereket getirme gibi maddi istekler bu ritüeller arasındadır. Burada bütün bu ayinlerden maksat bazı taşların içerisinde bulduklarına inanılan ata ruhları sayesinde dileklerinin yerine geleceği beklentisidir (Yıldırım, 2016, s. 130).

Dağ kutsallığına inananlar tarafından duanın objesi olmakta, ondan dileklerin karşılığı beklenmekte ve ona kurban adanmaktadır. Burada bir fenomen olarak dağ ruhlarına inanılmakta, dağın kendisi canlı ve her şeyi duyan bir varlık şeklinde tapınç merkezi olabilmektedir (Tanyu, 1973, s. 41).

Türklerdeki çeşitli efsanelerde dağlar, insanlar gibi konuşan, duyan hatta evlenip çocuk sahibi olan ruhi varlıklar şeklinde tasavvur edilmektedir (Günay ve Güngör, 2007, s. 73). Diğer taraftan eski Türklerdeki dağ inancı, Tanrı anlayışının merkezinde bulunan Gök Tanrı kültüyle de ilgilidir.

3. Doğu Makedonya'da Bulunan Delikli Taş / Deliktaş Etrafındaki İnanış ve Uygulamalar

Delikli taş Kuzey Makedonya'nın doğusunda İştip şehrine bağlı olmakla İştip'ten 23 km uzağında Doğusunda yer almaktadır. Kufallı köyüne 6 km. uzaklıktadır. Gaber köyüne olan uzaklığı ise 4 km'dir. Delikli taş deresinden akan suyun ayrı bir ismi yok, Delikli taş deresi denmektedir. Derenin başından su kaynağı vardır. Bu kaynak derede toplanıp aşağıya doğru aktıkça suyun miktarı diğer kaynakların da ortaya çıkmasıyla artmakta ve Kuru Dere'ye karışmaktadır. Ancak yaz ve güz mevsimlerinde Kuru Dere'de çok çay olduğu için sular kurumakta yani çay suyu içmektedir. Sadece kışın sonu ile ilkbahar mevsiminde sular, yağışların da yardımıyla Bransa Nehri'ne karışmaktadır.

Kuzey Makedonya'nın doğusunda, 3 Mayıs sabahı gün doğmadan erken uyanılır, ev işleri yapılır ve yemek yenir. Mümkünse etli bir şeyler yenir. Bunun sebebi Deliklitaş'ta kurban kesmeyecek olan ailenin, Deliklitaş'ta kesilen kurbanların pişirilen yemeğine özenilmemesi içindir. Deliklitaş deresine mayıs ayında yemyeşil doğa içinde yürüyerek giden Yörükler, kimi zaman binek hayvanlarını da yanlarına alır. Daha uzak şehirlerin (Radoviş, Usturumca, Pirlepe) köylerinden gelenler de yolun dere ağzına kadar araçlarıyla gelirler.

Bölgeye kimileri Deliktaş, kimileri de Delikli Taş der. İştîp köylerinden yürüyerek iki saat yol gidilir. Fakat bir iki köy bu yere daha yakın bulunduğu için onlar bir saatte ulaşabilmektedirler. Deliktaş'ın bulunduğu dereye araba yolu yoktur.

Burada evde hastası olan hastasının iyileşmesi için; çocuğu olmayanlar çocuklarının olması için, bekârlar kısmetlerinin açılması ve evlenmeleri için adaklar adar. "Eğer adağım gerçekleşirse bu yıl Delikli Taş'ta kurban keseceğim" diye söz verirler. Adak gerçekleşirse orada kurban kesilir. Adağı gerçekleştiren kişi orada kurbanını keser ve yakınlarına dağıtır, kurbanın bir kısmını da orada pişirip yer. Kimileri evinde kestiği kurbanını yiyecek kapları içinde oraya götürür ve orada ateş yakıp pişirir. Kurban olarak genelde koyun, keçi veya dana kesilir.

Adak ile ilgili inanç sistemi, İslam'ın benimsediği adak seremonisinden farklı bir şekilde gelişmiştir. Adakların yalnızca Allah'a adanması gerekirken, Anadolu'da türbe, yatır ve başka ziyaret yerlerine yapılan adaklar daha yaygındır. Anadolu kültüründe adak; kişinin bireysel yapabileceği gibi, toplu olarak da yapılabilen, Tanrı'ya, kutsal kabul edilmiş kişiye, yere (ağaç, su, taş, kuyu gibi nesnelere) peşinen yerine getirilebilen ritüeller (mum yakma, çaput bağlama, su dökme, tuz serpme, süt veya yiyecek bırakma) olduğu gibi, sonraya ertelenen, yerine getirilmesi muradın gerçekleşmesine bağlanan şartlı bir söz verme, vaatte bulunma şeklinde de gerçekleştirilmektedir (Erol Çalışkan, 2019, s. 53). Yukarıda bahsedilen adak türü de bu grubun içine girmektedir.

Delikli Taş'tan dere akar. Bereketli, yağışlı geçen senelerde dereye su artar ve coşkun akar. Bu yerin yolları çok kötüdür. Patika olan bu yolların etrafı gürgen, meşe ağaçlarıyla koruluk bir yerdir. Son beş altı yıl önceden de Deliklitaş'a giden yolun yanında maden işçiliği başlamıştır. Çıkarılan taşlar yurt genelinde satışa sunulmaktadır.

Burada dere kenarında taştan oyuk mağarayı anımsatacak şekilde bir yer vardır. Oraya erken giden bir dede mağaranın ortasına bir direk yerleştirir. O direğin etrafında her yaş grubundan insanın çoğu döner. Sağdan sola doğru üç defa bükülerek dönerler. Bükülerek dönme sebebi ise tavanının alçak olmasıdır. Dönerken "Ağrım, acım bu dere aşağı gitsin, su götürsün" denir. Geçmişten günümüze Türkler sulara kutsallık atfetmiştir. Irmakların, göllerin ve su kaynaklarının bir "iye/izi"si olduğuna inanılmıştır. Bazı su kaynaklarının çeşitli hastalıklar için şifalı olduğu kabul edilmiş, bazı sular da -zemzem gibi- dinî etkisinden dolayı önemli görülmüştür. Türbe ziyaretlerinde yatır ve taşla birleşmek suretiyle kutsiyet ve şifa fonksiyonuna bürünebilir. Ziyaret fenomeni

ile ilgili kutsal sular şifa dağıtıcı fonksiyonlara sahiptir. (Arık ve Eroğlu, 2017, s. 81).

Taşın altında direğin etrafında dönen kişiler dileğini sessizce içinden tekrarlar. Direğin dibine bozuk para bırakılır. Direğin etrafında dönerken taş kaya parçası koparılır, eğer taş tavandan koparsa isteğin ya da adağın yerine geleceği inancı vardır. Kişi de o yıl o taşı yanından ayırmaz veya evinde saklar. Kadımların bazıları da o taşı başörtüsünün ucunda taşır. Adak adayan kişinin eğer adağı yerine gelirse seneye oraya bir kuzu getirip keser.

Kurbanlık olarak her ne kadar en yaygın olarak kuzu kesilse de oğlak, koç, koyun ve bazen sığır da kurban edenler olur. Orada kesilen kurban tepside sacayağı üstünde pişirilir, kurbanı kesenin yakın akrabalarıyla orada yenir.

Güneydoğu yönünde kalan Delikli Taş dağı yamaçlarında bulunmaktadır. Her 3 Mayıs'ta İştıp, Radoviş, Ustrumca, Köprülü vb. şehirlerin civar köylerinden gelen halkın, bir vesileyle genç kız ve erkeklerin tanışma, buluşma yeri olduğunu da söyleyebiliriz. Bir nevi ziyafet, sosyalleşme ve eğlencedir.

Burada çalgı çalınır, davul zurna eşliğinde güreş müsabakaları da yapılır. Halaylar çekilir, adeta düğün gibi şenlikler yapılır. İnsanlar 3 Mayıs tarihini coşkuyla karşılar ve sevinirler. 2000'li yıllara kadar bu geleneğe kalabalık katılım hep devam etmiştir. Daha sonradan gelenek zamanla zayıflamıştır. Günümüzde Deliktaş'a giden insanların sayısı epey azalmıştır. Oraya artık sadece adağı olanlar ve kurban kesenler gitmektedir.

Türkiye'de Deliktaş, İç Anadolu Bölgesi'nde Sivas'ın Ulaş ve Kangal ilçeleri arasında bulunan Kangal ilçesine bağlı bir köyün adıdır. Deliktaş Denizli'de bir mahalle adıdır. Ayrıca İzmir'in Dikili ilçesine bağlı bir mahalle adıdır.

3.1. Delikli Taş'a Sunulan Kurban

Delikli Taş'ta kesilen kurban bir dileğin gerçekleşmesi için sunulan kurbandır. Buna ise adak denir.

Kurban geleneğinde kurban karşılığında kullanılan terim “grb” kökünden türetilen “kurban” kelimesidir (Al-i İmran 3, s. 183, Maide, 5, s. 27). Bu kavram ister hayvanı boğazlama yoluyla isterse başka bir şekilde sunulmuş olsun, “Allah'a yaklaştıran şey” anlamında genel bir terim olarak kullanılmıştır. Habil ve Kabil'in kurbanını anlatan Kuran ayetleri dikkate alındığında “takdim etme” ifadesinin seçilmiş olması, kurban karşılığında bazen “takdime” kelimesinin kullanılabileceğini göstermektedir (Güngör, 2017, s. 388). Kutsal metinlerin verdiği bilgiler ışığında Habil ve Kabil'in kurbanından sonra kanlı kurban geleneği Hz. Nuh ile başlamış (Tekvin 8, s. 20) ve tarih boyunca da devam etmiştir.

Diğer taraftan insanların pek yaygın olmasa da kendilerini ve hemcinslerini de kurban olarak takdim ettikleri görülmüştür. Bu noktada Hz. İbrahim'in oğlunu kurban etme olayı daha da önem kazanmaktadır. Hz. İbrahim'in sadakat ve teslimiyetinin denenmesi ve o dönemde var olan insan kurban etme olayının önlenmesi ve ortadan kaldırılması açısından bu olay hayati önem taşımaktadır (Harman, 2001, s. 98). Hz. İbrahim'in insan kurbanı uygulamasını denediği

ancak Allah'ın buna müsaade etmediği, oğlunun yerine Cebrail vasıtasıyla ona bir koç gönderdiği ve Hz. İbrahim'in bu hayvanı kurban kestiği ilahî kitaplarda bildirilmektedir (Saffat, 37, s. 101-111; Tekvin 22, s. 1-9).

3.2. Kurban Çeşitleri

Dinlerde kurban anlayışı ve uygulamaları dikkate alınarak yapılan tasnife göre, genel olarak kurban çeşitlerinin kanlı ve kansız kurban olmak üzere ikiye ayrıldığı görülmektedir.

3.2.1. Kanlı Kurbanlar

Kanlı kurban, kendisine kurban sunulan varlık için kan akıtmak suretiyle uygulanan kurban olarak tanımlanır. (Arık ve Eroğlu, 2017, s. 391).

3.2.2. Kansız Kurbanlar

Kansız kurban uygulamaları, bitki, yiyecek, tahıl ürünleri, para, değerli eşya, giyecek ve benzerlerini üstün bir varlığa veya varlıklara sunmakla gerçekleştirilmiştir. Ürün veya gıda kurbanı, çiftçi toplumlarda görülen bir uygulamadır ve buğday, darı, pirinç, çiçek vb.maddelerin ilahlara kurban olarak sunulması şeklinde gerçekleştirilmiştir. (Arık ve Eroğlu, 2017, s. 391-393).

3.3. Yörüklerde Kurban Bayramı

Kurban Bayramı öncesi Arefe günü kız çocuklarının, kızların elleri kınalanır. İsteyenler saçlarına da kına yakar. Özellikle yaşlı kadınlar tarafından saçlar muhakkak kınalanırdı. Makedonya'da yaşayan Müslüman Türklerin Kurban Bayramı kutlamaları Türkiye Müslümanlarıyla büyük ölçüde paralellik gösterir. Makedonya'da bayram geldiğinde ilk önce ölenleri hatırlamak gerektiğine inanılır. Bu sebeple bayram namazından sonra mezarlıklara gidilir, dua edilir. Mezarların üzerine çiçek ekilir, sulanır, temizlenir. Mezardan eve dönülünce sofraya hazırdır. Büyükten küçüğe doğru önce bayramlaşılır, sonra yemeğe oturulur. Bayram yemeği genelde Büryan (etli pilav) ve çorbadır. Ana yemekten sonra -samsa-pidesi yenir. Samsa pidesinin Türkiyedeki karşılığı mantıdır. En son olarak da baklava yenilir. Büyükten küçüğe doğru önce bayramlaşılır, sonra yemeğe oturulur. Küçüklere para verilir. Daha sonra büyükleri ziyaret etmeler başlar (Erol, 2012, s. 296).

4. Sonuç

Halk inanışları; tarihsel süreç, çeşitli din ve kültürlerdeki yansımaları, konuyla ilgili ayet ve hadislerdeki inanış ve uygulamalar, gelenek ve görenek çerçevesinde devam etmektedir. Halk bu inanışları bir ritüel halinde devam ettirme çabasını sürdürmektedir.

Şehir merkezlerine göre bu gibi inanış ve uygulamaların köylerde daha çok bulunmasına rağmen artık köylerde de bu inanışın büyük hızla azaldığını hatta yok olmaya başladığını görmekteyiz. Bunun en bariz nedeni ise eskiden

özellikle köylerin daha kalabalık oluşu, vakit geçirme ve eğlenme maksadıyla bir topluluk içinde bulunma, akrabalarla görüşme, genç aşıkların en az yılda bir bu gibi ortamlarda birbirlerini görebilme gibi birçok amaç ve uygulama nedeni vardı. Artık günümüzde Deliktaş'ta toplanan insan sayısı onu geçmemektedir. 1990'lı yıllarda bu dereye katılan insan sayısının beş yüze yakın olduğunu bilmekteyiz. Maalesef teknolojinin, sosyal medyanın gelişmesiyle insanların ilgisi farklı yönlere kaymakta ve insanlar arası ulaşımın daha kolay olduğu görülmekte ve bu gibi etkinliklerin neredeyse silinip gideceği gerçeğiyle karşı karşıyayız.

Doğu Makedonya Yörüklerinin Deliktaş ziyaretlerinin azalması, geleneksel kültürün yok olduğu anlamına gelir mi? Geleneksel kültür tamamen yok olmasa da günümüz yaşam şartlarının etkisiyle zayıflamış ve bu da Deliktaş etrafındaki inanış ve uygulamalara da yansımıştır. Hayır, elbette ki buna inanma devam etmekte fakat hayatın getirdiği hız, yaşam şartları, fabrika işleri bu inanışları köreltmeye başlamıştır.

Eski adetlerin, inanışların, uygulamaların unutulmaması, yok olup gitmemesi için genelde Balkanlarda, özelde ise Makedonya ve Doğu Makedonya'da yaşayan Türkler ve Yörükler hakkında ciddi akademik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Dileğimiz odur ki bu çalışma, bu tarz akademik çalışmalara ilham olabilsin.

Kaynakça

A. Yazılı Kaynaklar

1. Arık, Durmuş; Eroğlu, Ahmet Hikmet (2017). *Halk İnanışları El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
2. Eliade, Mircea (1976). *Patterns in Comparative Religion*. London.
3. Eliade, Mircea (1991). *Kutsal ve Dindışı* (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara.
4. Erol Çalışkan, Şerife Seher (2015). Türklerde Hidrellez İnanç: Makedonya Örneği. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3, 380-392.
5. Erol Çalışkan, Şerife Seher (2019). Manisa-Selendi İlçesinde Sağaltma Ocakları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(25), 50-70.
6. Erol, Şerife Seher (2012). Makedonya Türklerinde Gökyüzü ile İlgili İnançlar. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 162-171.
7. Erol, Şerife Seher (2012). Prof. Dr. Fikret Türkmen Kitabı. *Makedonya Türklerinde Hidrellez İnanç, Özel Günler ve Çeşitli Kutlamalar*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
8. Güngör, Harun (2016). Abdurrahman Küçük'e Armağan. *Geleneksel Türk Din ve İnanışlarında Kutsal Mekân/Ziyaret Yerlerinin Oluşumu*. Ankara: Berikan Yayınları.
9. Satıkcıoğlu, Ekrem (2002). *Din Fenomenolojisi*. Isparta: SDÜ Yayınları.
10. Tanyu, Hikmet (1968). *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*. Ankara: A.Ü.İ.F Yayınları.
11. Tanyu, Hikmet (1976). *Dini Folklor veya Dini-Manevi Halk İnançlarının Çeşit ve Mahiyeti Üzerinde Bir Araştırma*. *AÜİF Dergisi*, 20, 123-142.

B. Sözlü Kaynaklar

- K.Ş.-1: Şaban Ruşid, 67, Kurfalı/İştıp, Hayvancılık, Okula Gitmemiş.
 K.Ş.-2: Nazife Ruşid, 64, Gaber/İştıp, Ev Hanımı, Okula Gitmemiş.
 K.Ş.-3: Aysel Ruşid Osmanova, 36, Kurfalı/İştıp, Ev Hanımı, İlkokul.

Rabia Ruşid
Yunus Emre Institute, Stip

Beliefs and rituals in the Kamnik Canyon in Eastern Macedonia

Abstract: The wide range of folk beliefs encompass many rituals. This study talks about Delikli Tash (Kamnik Canyon), i.e. one of the beliefs of the Yuruks living in Eastern Macedonia and the rituals that are performed there. During our research, we noticed that there are many rituals that need to be discovered and that are related to the beliefs in the Eastern Macedonian nomadic culture. This study discusses a stream that is a two-hour walk from the village of Kurfalija in Stip and an hour-long walk from the village of Gaber, as well as some of the rituals performed at this stream. Humans, by nature, feel the need to believe and pay obeisance to the supernatural. Within this belief, we see that man sometimes makes sacrifices to draw closer to God spiritually, and sometimes makes a vow to make his prayer come true. Man is a helpless creature before the supernatural forces, so what he has seen and heard and believed to be true he incorporates into the rituals he performs in order to follow the path of his ancestors. In this context, the rite of sacrifice appears in different forms in different nations.

The paper mentions the customs and rituals of the people who came to Delikli Tash and offered sacrifices in case vows (promises) were made.

Keywords: *Nomads, folk beliefs, Delikli Tash, Eastern Macedonia, rite.*

ГОД. VI
БР. 11

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VI
NO 11

